

Henrik Julsrud Aasen

Vurdering i musikkfaget

En kvalitativ studie av to læreres
vurderingspraksis

Bacheloroppgave i Grunnskolelærer 1.-7. trinn

Veileder: Øyvind Johan Eiksund

Mai 2020

Henrik Julsrud Aasen

Vurdering i musikkfaget

En kvalitativ studie av to læreres vurderingspraksis

Bacheloroppgave i Grunnskolelærer 1.-7. trinn
Veileder: Øyvind Johan Eiksund
Mai 2020

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for lærerutdanning

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

I denne bacheloroppgaven forsøker jeg å belyse hvordan to lærere på mellomtrinnet arbeider med vurdering i musikkfaget. Å vurdere i musikkfaget er en utfordring, spesielt fordi musikk er et praktisk fag der det er vanskelig å samle inn materiale å bruke som vurderingsgrunnlag. Det som kommer fram i undersøkelsen er et sterkt fokus på formativ vurdering, eller undervisvurdering, som bruker undervis i opplæringen. Elevvurdering er også sentralt i den ene lærerens vurderingspraksis, mens den andre læreren nevner lite om dette. Å lede store elevgrupper uten støtte fra andre lærere trekkes fram som problematisk av begge lærere.

Abstract

This text attempts to understand how two teachers working in the fifth to seventh grades utilizes assessment in teaching music. Assessment in music is a difficult task, especially due to the practical nature of the subject, and this complicates the collection of material to use as a basis for assessment. The result of this research shows a strong focus on formative assessment used during teaching. Student assessment is also a central part of one teacher's practice for assessment, whereas the other teacher mentions little of this aspect. To lead large groups of pupils without other teachers to support them is something both teachers find problematic.

Innhold

Innledning.....	1
Teori	2
Vurdering	2
Formell og uformell vurdering	2
Formativ og summativ vurdering	3
Hvorfor vurdere?	4
Hva skal vurderes?	5
Når skal vurderingen foregå?	6
Elevvurdering og egenvurdering	7
Oppsummering	8
Metode.....	8
Materiale og metode.....	8
Analysemetode	9
Utvalg	9
Bakgrunnsinformasjon om informantene	9
Analyse.....	10
Muntlig formativ vurdering.....	10
Elevvurdering og egenvurdering	12
Utfordringer.....	13
Oppsummering	14
Diskusjon/drøfting.....	14
Lærings- og utviklingsprosess, og læringsprodukt	14
Utdanningsdirektoratets fire prinsipper for god vurderingspraksis.....	15
Elevvurdering og egenvurdering	17
Konklusjon	18
Avslutning	18

Referanser..... 20

Innledning

Temaet «vurdering i musikkfaget» er utgangspunktet for denne oppgaven. Grunnen til dette valgte temaet er at jeg selv har opplevd at det er vanskelig å vurdere i musikkfaget. Hva skal man vurdere, hvordan skal man vurdere, hvordan skal man bruke vurderingen videre og hvordan samler man inn stoff å basere vurderingen på? Selv opplever jeg at det fort kan bli slik at man sier «Bra jobba!» til elevgruppen også er man ferdig med det. Dette er en form for vurdering, men det gir elevene lite å gå på når det kommer til vekstpunkter og hvordan de skal kunne bli bedre. Så hvordan gir man god vurdering som sikrer at hver enkelt elev skal få utvikle seg?

Den tentative problemstillingen som utgangspunktet for undersøkelsen var «Hvordan arbeider lærere med vurdering i musikkfaget?». Jeg har samlet inn data og ut ifra dette har jeg endret problemstillingen til «Hvordan arbeider to lærere på mellomtrinnet med vurdering i musikkfaget?»

Vurdering omhandler mange aspekter, så i denne oppgaven har jeg forsøkt å begrense det til kun det nødvendige innenfor vurdering og musikkfaget. Det kunne være relevant å trekke inn den didaktiske relasjonsmodellen, som vurdering er en del av, for å illustrere sammenhengen mellom vurdering og de andre kategoriene i modellen. Siden oppgaven omhandler vurdering har jeg valgt å ikke ta den med, slik at oppgavens fokus kan forbli på vurdering. Likevel er det viktig å understreke at den didaktiske relasjonsmodellen illustrerer hvordan alle kategoriene jobber sammen og påvirker hverandre gjensidig, og ingen av kategoriene er viktigere enn de andre. Det kunne også vært relevant å trekke inn tilpasset opplæring ytterligere. Det kan finnes enkelte steder i teksten, men siden svarene på refleksjonsnotatet har få til ingen svar som konkret nevner tilpasset opplæring, har jeg valgt det bort.

Det er lite å finne av tidligere, norsk forskning på dette emnet, men John Vinge (2014) har skrevet en doktoravhandling om vurdering i musikkfag. I *Vurdering i musikkfag. En deskriptiv, analytisk studie av musikk læreres vurderingspraksis i ungdomsskolen* redegjør han for hvordan 15 lærere i ungdomsskolen praktiserer, begrunner og opplever elevvurdering i sine musikkfag. Han opplever også at det er manglende forskning på emnet (Vinge, 2014).

Teoridelen tar for seg sentrale begreper og teorier innen vurdering. Her har jeg i hovedsak benyttet *Vurdering for læring i skolen* av Roar Engh (2011), *Musikkundervisningens didaktikk* av Ingrid Maria Hanken og Geir Johansen (2013), og *Allmenn musikkundervisning* av Jon Helge Sætre og Geir Salvesen (2010), samt forskriften til opplæringsloven (Kunnskapsdepartementet, 2009) og artikkelen *Fire prinsipper for god undervisningsvurdering* (Utdanningsdirektoratet, 2015). Etter teori kommer metodedelen, der jeg forklarer hvordan jeg har gått fram for å velge kandidater og samle inn data, i tillegg til litt bakgrunnsinformasjon om informantene. Deretter kommer analysen hvor jeg har forsøkt å analysere svarene fra informantene i forhold til hverandre og teori. Så kommer drøftingsdelen, der jeg forsøker å diskutere forskjellige aspekter av resultatene fra analysen. Oppgaven avsluttes med en sammenfatning av oppgaven og en konklusjon.

Teori

Dette kapitlet tar for seg sentrale begreper innen temaet vurdering som er relevante til svarene jeg har fått på undersøkelsen. Jeg har delt kapitlet inn i underkategorier som forklarer disse begrepene: Formell og uformell vurdering, formativ og summativ vurdering, hvorfor man skal vurdere, hva man skal vurdere, når man skal vurdere, og elevvurdering og egenvurdering.

Vurdering

Formell og uformell vurdering

Ifølge Roar Engh (2011) brukes begrepene formell og uformell vurdering i hverdagspråket, men det brukes ikke i offisielle dokumenter. Uformell vurdering brukes om den vurderingen som elevene får i form av respons fra læreren på sitt arbeid, fra og med første trinn i grunnskolen. Her får elevene da ikke karakter, og vurderingen kan kobles opp mot elevenes individuelle forutsetninger. Den formelle vurderingen er den som kommer i form av en karakter, og gis ut ifra hvordan eleven ligger an i forhold til f.eks. læreplanmål. Denne type vurdering er den karakteren man får på eksamen, eller karakterer som teller for elevens standpunktkarakter. Begrepene formell og uformell vurdering har blitt erstattet med begrepene vurdering med og uten karakter (Engh, 2011).

Formativ og summativ vurdering

Formativ vurdering skal ha innvirkning på elevens videre arbeid, «som regel slik at eleven vil anvende en mer fornuftig tenkemåte, en mer hensiktsmessig arbeidsmåte eller en mer rasjonell «reise» mot kompetansemåla.» (Engh, 2011, s. 28). Engh (2011) forteller at formativ vurdering skal hjelpe eleven til å ha innsikt i oppgaveløsning, og hjelpe til å bevisstgjøre eleven på sine læringsstrategier. Videre understreker han at det er viktig å vite hva man må jobbe videre med for å øke læringsutbytte eller oppnå høyere grad av måloppnåelse. Den formative vurderingen skjer i løpet av læreprosessen, og det er en forutsetning at læreren er aktiv før oppgaven er ferdig. Formativ vurdering vil også gi læreren innsikt i hva elevene trenger å øve seg mer på (s. 28).

Samtidig har man også begrepet underveisvurdering. Engh (2011) spekulerer at begrepet er tatt i bruk som et forsøk på å fornorske begrepet formativ vurdering, slik at meningsinnholdet i begrepet blir tydeligere. Elevene i grunnskolen er underveis i faget helt til fagets avslutning, og begrepet viser til det som skal være undervisningspraksis helt fram et fag avsluttes på tiende årstrinn. I forskrift til opplæringsloven (2009, § 3-11) står det at underveisvurdering skal brukes som et redskap i læreprosessen, og skal gis løpende og systematisk, både skriftlig og muntlig, som et grunnlag for tilpasset opplæring og til å bidra eleven øker kompetansen sin i fag (Kunnskapsdepartementet, 2009, § 3-11). Utdanningsdirektoratet (2015) trekker frem fire prinsipper for god underveisvurdering:

1. Elevene og lærlingene skal forstå hva de skal lære og hva som er forventet av dem.
2. Elevene og lærlingene skal få tilbakemeldinger som forteller dem om kvaliteten på arbeidet eller prestasjonen.
3. Elevene og lærlingene skal få råd om hvordan de kan forbedre seg.
4. Elevene og lærlingene skal være involvert i eget læringsarbeid ved blant annet å vurdere eget arbeid og utvikling.

(Utdanningsdirektoratet, 2015)

Summativ vurdering er det motsatte av formativ vurdering. Hvis en lærer gir en prøve der det eneste målet er å kartlegge elevens kompetanse der og da, kalles det summativ vurdering. Denne vurderingen gis uten hensyn til elevenes innsats, læreprosess, forutsetninger eller andre ytre faktorer. Summativ vurdering kan ses på som en kontroll på hvorvidt elevene har

opparbeidet tilstrekkelig kunnskap eller ferdigheter, og den kan brukes til å gi læreren en pekepinn på om undervisningen har vært god eller virkningsfull nok (Engh, 2011).

I tillegg har vi uttrykket sluttvurdering, som ifølge Lyngsnes og Rismark (2015) er den informasjonen man gir eleven om deres kompetanse ved avslutningen av opplæringen av faget, og det knyttes gjerne til prøver og vurderinger som gis ved slutten av et fag, et kurs eller en opplæringsperiode (Lyngsnes og Rismark, 2015).

Hvorfor vurdere?

Elevvurdering kan ha flere hensikter. Ifølge Hanken og Johansen (2013) kan musikkpedagogen «bruke vurderingen for å *stimulere* og *veilede elevene* for å fremme deres musikalske og personlige utvikling.» (Hanken & Johansen, 2013, s. 122). Når elevene får vurdering underveis i læringsprosessene og får vite hva som er bra og hva som kan forbedres, blir det lettere å vite hvor man skal sette inn kreftene. Det blir også lettere å jobbe på egen hånd med lekser, øving osv. God og jevnlig vurdering fra musikkpedagogen kan da også hjelpe med å øke elevens motivasjon for arbeidet (Hanken & Johansen, 2013).

Vurdering kan også ha som hensikt å gi musikkpedagogen informasjon slik at han best mulig kan tilpasse opplæringen til elevens forutsetninger (Hanken & Johansen, 2013). Når undervisning skal ta hensyn til flere elever og deres ulike forutsetninger, er det viktig å skaffe seg et grundig inntrykk i disse forutsetningene og av hvordan de endrer seg i løpet av tiden som elevene lærer og utvikler seg. Ifølge Hanken og Johansen (2013) kalles dette diagnostiserende vurdering.

En tredje hensikt, som Hanken og Johansen (2013) forteller, kan være kontroll av elevenes læringsresultater. Dette er nødvendig for å kunne sette karakter, godkjenne kompetanse osv. Denne vurderingsformen kalles ofte formell til forskjell fra andre uformelle former, som ikke har noen formell status og funksjon (Hanken & Johansen, 2013).

Den formelle vurderingen vil også kunne ivareta en fjerde hensikt med elevvurderingen: å kunne informere om elevenes læringsresultater til dem som har behov for slik informasjon (Hanken & Johansen, 2013). Det kan da være snakk om foreldre, neste trinn i utdanningen, mulige arbeidsgivere og andre. Det er mange yrkessituasjoner der musikkpedagogen vil være

pålagt ansvaret for å foreta en formell vurdering, med nettopp den hensikt å informere andre parter om læringsresultatene til eleven (Hanken & Johansen, 2013).

En femte hensikt kan være, ifølge Hanken og Johansen (2013), «å kontrollere at undervisningen faktisk ivaretar intensjonene for opplæringen og få et utgangspunkt for justeringer ut ifra dette.» (Hanken & Johansen, 2013, s. 122).

Læring i musikk er i stor grad preget av praktisk handling: å synge, spille, danse, komponere, lytte, improvisere. I grunnskolen er det som regel slik at læringen skjer i et praksisfellesskap, og slik er det undervisning og veiledning som vil i stor grad være vurderingen (Sætre & Salvesen, 2010). Når læreren underviser, veileder og instruerer praktisk arbeid med musikk, vil han ofte fortelle hva som er bra, hva som kan forbedres og hva som kan gjøres for å bli bedre på det elevene jobber med. Slik respons er sentralt i formativ vurdering (Sætre & Salvesen, 2010).

Hva skal vurderes?

Vurdering av elevenes forutsetninger blir, ifølge Hanken og Johansen (2013), veldig viktig for å kunne tilpasse undervisningen best mulig. Forutsetningene vil også være et viktig utgangspunkt for avsluttende vurdering, fordi det som oftest vil være aktuelt å vurdere elevens utvikling eller prestasjon ved slutten av en periode ut ifra forutsetningene i begynnelsen av perioden (Hanken & Johansen, 2013).

Et spørsmål er om man skal legge størst vekt på å vurdere læringsprodukter eller utviklings- og læreprosesser. Læringsprodukter betyr elevenes resultater på prøver eller arbeider som elevene kan vise fram, f.eks. komposisjoner, eller prestasjoner på konserter, eksamener o.l. Utviklings- og læreprosesser er noe som derimot ikke dokumenteres gjennom et synlig eller hørbart produkt, men heller gjennom hvordan eleven innstuderer nytt repertoar, valg de gjør i komposisjonsarbeid, hvordan de samarbeider med andre i et ensemble osv. (Hanken & Johansen, 2013).

Det finnes regler og forskrifter som regulerer hva som skal vurderes. Forskriften til opplæringsloven (§ 3-4) sier at det skal kun gis vurdering uten karakter i grunnskolen til og med 7. trinn. Fra 8. årstrinn skal det også gis vurdering med tallkarakter. Ifølge § 3-3 skal ikke forutsetningene til den enkelte elev trekkes inn i vurderingen i fag, og det er kun i

kroppøving at innsatsen til eleven skal være en del av vurderingsgrunnlaget. I tillegg står det i § 3-17 at sluttvurderingen skal gi informasjon om elevens kompetanse ved avslutningen av opplæringen i faget (Kunnskapsdepartementet, 2009). Det er da slik at man må basere vurderingen på elevenes læringsresultater uten mulighet til å trekke inn utviklings- og læringsprosesser (Hanken & Johansen, 2013). I slike tilfeller legges det føringer for hvor stor rolle elevens forutsetninger og innsats spiller i vurderingen, i tillegg til forholdet mellom prosess og produkt (Hanken & Johansen, 2013).

Når det ikke er regulert hva som skal vurderes av prosess og produkt, vil det være avhengig av hva som blir mest vektlagt i undervisningen (Hanken & Johansen, 2013). Dette er også tilfelle i underveisvurderingen i grunnskolens musikkfag, der man kan velge å vektlegge alle sider ved elevenes læreprosesser. Noen musikk lærere vil velge å prioritere arbeid mot konkrete resultater som kan dokumenteres ved konserter, framføringer, prøver osv., mens andre vil prioritere at elevene lærer å gjøre valg i en prosess, lærer seg måter å arbeide på, lærer å samarbeide med andre osv. (Hanken & Johansen, 2013). Det er i slike prosesser at eleven viser viktige sider ved sin kompetanse, sider som er vanskelige å oppdage og måle ved å bare vurdere et sluttprodukt. Vurdering av både prosess og produkt spiller en viktig rolle i det fulle vurderingsgrunnlaget (Hanken & Johansen, 2013). For å best mulig kunne vurdere læringsresultatene i musikk må musikk læreren beherske og ta i bruk forskjellige måter å skaffe seg vurderingsgrunnlag på. Prøver, opptredener og komposisjoner kan gi én form for vurderingsgrunnlag, mens systematisk observasjon, elevloggbooker, samtaler osv. kan dokumentere andre sider av elevenes kompetanse (Hanken & Johansen, 2013).

Når skal vurderingen foregå?

Hanken og Johansen (2013) forteller at man vil som regel trenge å vurdere elevene både før, under og etter et undervisningsforløp. Sætre og Salvesen (2010) støtter dette, og skriver følgende: «Både erfaring og forskning anbefaler at vurdering er en naturlig del av hele undervisningsprosessen, både tidlig, underveis og til slutt.» (Sætre & Salvesen, 2010, s.78). Før forløpet vil man trenge å gjøre diagnostiserende vurdering for å få informasjon om elevenes forutsetninger. Dette er utfordrende i musikkpedagogisk virksomhet, fordi viktige forutsetninger her er i liten grad målbare (Hanken & Johansen, 2013). Underveis i forløpet er det også nødvendig å vurdere. Både eleven og læreren trenger å vite hvordan læringsprosessen går og hvor langt man har kommet. Ut ifra dette utformer man det videre opplegget. Denne formen for vurdering heter som tidligere nevnt formativ vurdering, eller

undervisvurdering (Hanken & Johansen, 2013). I slutten av forløpet må man registrere resultatene og vurdere dem ut ifra intensjonene man startet med. Dette er den tidligere nevnte summative vurderingen (Hanken & Johansen, 2013).

Elevvurdering og egenvurdering

I forskrift til opplæringsloven (§3-12) er egenvurdering en del av undervisvurderingen.

Formålet med egenvurderingen er at eleven skal reflektere over og være bevisst på sin egen læring. Eleven skal være aktiv deltaker i vurdering av eget arbeid, egen kompetanse og egen faglig utvikling (Kunnskapsdepartementet, 2009). For at eleven skal kunne gjøre dette forutsetter det at han eller hun er kjent med både kompetansemål og vurderingskriterier.

Elevvurdering skal føre til faglig vekst og utvikling, og da er det viktig at eleven er bevisst på hva som skal læres og hvordan man kan lære det. Med denne bevisstheten sammen med egenvurdering og hverandrevurdering av hvor langt man har kommet i arbeidet og hva man kan gjøre videre, kan dette hjelpe med å styrke motivasjonen for læringsarbeidet, og det kan bidra til å effektivisere oppnåelsen av målet (Engh, 2011).

Hanken og Johansen (2013) forteller at en elevs egenvurdering gir læreren mye informasjon om hva eleven har lært, og i hvilken grad han eller hun får til å anvende kunnskapen. Det vil også kunne bidra til å gi elevene ansvar for egen læring og gi dem muligheten til å ta kontroll over sin egen kunnskap (Hanken & Johansen, 2013). I tillegg er det viktig for elevens faglige utvikling at han eller hun får øvd seg på å vurdere seg selv. Dette vil hjelpe eleven til å arbeide på egen hånd fram til neste time, og for at utviklingen deres skal kunne fortsette når eleven slutter å få undervisning (Hanken & Johansen, 2013). Det kan også, ifølge Hanken og Johansen (2013), være godt for elevenes utvikling å delta i vurderingen av medelever, noe som være stimulerende for han eller hun som blir vurdert, forutsatt at det gjøres i form av positiv og konstruktiv vurdering. Slik hverandrevurdering kan hjelpe elevene til å reflektere rundt hva som er godt arbeid, hva som bør forbedres, og at de lærer å samarbeide og utvikler tillit til hverandre (Hanken & Johansen, 2013). Det vil være hensiktsfullt for elevene å få en viss opplæring å vurdere seg selv og andre. De burde vite hvordan man en vurdering kan foregå og hvordan man kan uttrykke den, i tillegg til å vite hva de kan se og høre etter, slik at de har kriterier de kan forholde seg til (Hanken & Johansen, 2013).

Oppsummering

Teorikapittelet har tatt for seg forskjellige begreper innen vurdering. Formell og uformell vurdering er dagligdagse begreper som er blitt erstattet med vurdering uten og med karakter. Formativ vurdering skal gi eleven tilbakemelding som gjør at han eller hun utvikler ikke bare oppgaven de arbeider med, men også videre utvikling for oppgaveløsning og sin tenkemåte. Summativ vurdering er det motsatte, det formålet er å kartlegge elevens daværende kompetanse. Vurdering har mange hensikter: Den kan stimulere og veilede elevene mot videre utvikling, gi pedagogen informasjon slik at han kan tilpasse undervisningen bedre, brukes til å kontrollere elevenes læringsresultater, informere om læringsresultatene til de som måtte trenge det, og sikre at undervisningen er hensiktsmessig. Man skal vurdere både læringsprosesser og læringsprodukter, og dette skal skje før, under og etter et undervisningsforløp. Elev- og egenvurdering skal være en del av underveivurderingen, og har som formål at eleven skal reflektere over og være bevisst på sin egen læring. I tillegg gir det læreren informasjon om hva eleven har lært.

Metode

Materiale og metode

Jeg samler inn materiale ved å bruke refleksjonsnotat, som ligner veldig på et intervju, bare i skriftform. Det blir da mest likt et strukturert kvalitativt intervju, der temaet, spørsmålene og rekkefølgen på spørsmålene er fastlagt (Christoffersen & Johannessen, 2012). Samtidig er spørsmålene ment å være åpne, for å ivareta informantens mulighet til å svare så fritt som mulig. I refleksjonsnotatet stilles spørsmålene «Hvordan jobber du med vurdering i musikkfaget? Hvorfor?» og «Hva opplever du som utfordrende ved vurdering i musikkfaget? Hvorfor?» Dette er tenkt som en psykologisk fenomenologisk studie som fokuserer på forskjellige læreres opplevelse og erfaring med vurdering i musikkfaget (Postholm, 2010). Jeg hadde i utgangspunktet tenkt å utføre intervjuer med lærerne, men siden vi ikke har fått lov til å ta lydopptak uten å søke om tillatelse, valgte jeg det bort. Dette er delvis fordi jeg har fått inntrykk av at det er viktig å ha materiale som man kan sitere, noe som blir vanskelig å gjøre uten transkriberte lydopptak. En svakhet ved refleksjonsnotater er at jeg begrenser muligheten til å stille oppfølgingsspørsmål hvis det skulle være ønskelig.

Analysemetode

Jeg har anvendt en deduktiv tilnærming for å kategorisere dataene (Thagaard, 2018). Med utgangspunkt i lærerens svar på refleksjonsnotatet og teori om vurdering, har jeg sammenfattet dataene til tre kategorier: muntlig formativ vurdering, elevvurdering og egenvurdering, og utfordringer.

For å analysere dataene har jeg utført temaanalyse, hvor fokuset blir temaene som er representert i oppgaven. Dataene fra hvert tema blir analysert, slik at jeg går i dybden på de enkelte temaene og får en bedre forståelse for dem (Thagaard, 2018). Kritikkk mot temaanalyser trekker fram utfordringene ved å vurdere temaene løsrevet fra den konteksten de opprinnelig kom fra. For at perspektivet skal bli helhetlig, må det etterstrebtes at data fra hver enkelt situasjon knyttes til den sammenhengen som det utsnittet av data tilhører (Thagaard, 2018).

Utvalg

I utvelgelsen av informanter har jeg spurt lærere, som jobber i barneskolen, som er bekjente av meg etter mulige kandidater som kunne være hjelpelige med undersøkelsen. Jeg spurte spesifikt etter lærere som hadde erfaring med arbeid i musikkfaget og ble henvendt deretter. Fordi jeg ønsket meg lærere som hadde erfaring med musikkfaget og som jobbet i barneskolen som informanter, var jeg ute etter et såkalt homogent utvalg (Christoffersen & Johannessen, 2012). Jeg sendte i første omgang forespørsel til tre lærere, og fikk svar på refleksjonsnotat fra én av dem. Siden jeg kun fikk ett svar, måtte sendte jeg nye forespørsler til to andre lærere og fikk igjen svar fra én. Dermed har jeg mottatt to svar på refleksjonsnotatet. I denne teksten er informantene anonymiserte og blir referert til som «Lærer 1» og «Lærer 2».

Bakgrunnsinformasjon om informantene

Lærer 1 er adjunkt med tilleggsutdanning. Han har 3-årig allmennlærerutdanning, grunnfag i nordisk språk og litteratur, samt kortere studier i datafag, veiledningspedagogikk og engelsk. I musikk har han fagdidaktisk kurs fra lærerskolen som formell utdanning, i tillegg til at han spiller ulike strenge- og tangentinstrumenter og har erfaring fra kor og band. Han ble ferdig lærer i 1983, og har jobbet sammenhengende i grunnskolen i Trondheim siden 1986. De siste

32 skoleårene har han vært kontaktlærer/klassestyrer. Han har jobbet på alle trinn i grunnskolen, og har de fleste årene også undervist i musikk, først og fremst på 3.-7. trinn.

Lærer 2 har i overkant av ti år universitetsutdannelse. I tillegg til lærerskolen har han en rekke grunnfag: musikk, engelsk, tysk, kristendom og historie. Han har også mellomfag i tysk og engelsk, storfag i tysk og deleksamener på masternivå i engelsk og tysk. Lærer 2 har jobbet aktivt som lærer siden 2004 og har jobbet på nåværende skole siden høsten 2006. Han jobber hovedsakelig med elever på 5. til 7. trinn.

Analyse

Jeg har sammenfattet dataene til tre kategorier: muntlig formativ vurdering, elevvurdering og egenvurdering, og utfordringer. Analysen er delt inn i disse kategoriene, og tar for seg hvordan disse kategoriene kommer fram i informantenes svar.

Muntlig formativ vurdering

I møtet med spørsmålet «Hvordan jobber du med vurdering i musikkfaget?» åpner Lærer 1 med følgende svar: «I likhet med estetiske fag i barneskolen har vi ingen formell vurdering i form av karakterer e.l. Vi har også i liten grad prøver og skriftlig vurdering.» Vi kan forstå det dagligdagse begrepet «formell vurdering» ut ifra det Engh (2011) beskriver som vurdering med karakter. Dette Lærer 1 trekker fram er i samsvar med forskrift til opplæringsloven der det står at elevene ikke skal få vurdering med karakter før etter 7. trinn (Kunnskapsdepartementet, 2009, § 3-4).

Videre fortsetter Lærer 1 med å fortelle at vurdering i hovedsak blir gitt i skoletimene, framføringer eller forestillinger, elevsamtaler og utviklingssamtaler. Han forteller at han bruker anerkjennelse av innspill og uttalelser: «Det var et interessant synspunkt!» «Det var det bra du spurte om!» Han tar også i bruk tilbakemeldinger på komposisjoner og annet elevarbeid: «Du/dere har fulgt kriteriene til punkt og prikke!» «Hvorfor valgte dere å gjøre slikt?» Respons underveis ved samspill og band trekkes også fram: «Nå svinger det skikkelig av dere!» «Jeg synes det er så flott å høre på at du spiller!»

Lærer 2 forteller at musikk er et utøvende og muntlig fag, hvilket fører til at tilbakemeldingene stort sett også blir muntlige. Det meste av arbeidet hans er rettet mot praktisk musikkutøvelse, og det går aller mest i sang. Vurderingen som gis til elevene

kommer i form av veiledning, rettleiding og innøving av sanger. Lærer 2 gir vurderingen som oftest som gruppetilbakemelding. Han understreker også viktigheten for at tilbakemeldingene gis så snart det er behov for korreksjoner og at det ikke gis mange tilbakemeldinger på en gang: «I en innøvingsfase vil jeg derfor øve inn enkelte deler av sanger som gjentas til det sitter skikkelig.» Musikktime med sang har stort sett lik progresjon, slik at elevene er forberedt på hvordan musikktime foregår.

Lærer 2 jobber også en del med opptredener og skuespill sammen med elevene. Tilbakemeldingene blir her også gitt muntlig, både på individ- og gruppenivå. Han understreker igjen hvor viktig det er at tilbakemeldingene blir gitt med en gang det er nødvendig: «Man kan ikke vente med tilbakemeldingene til etterpå, for da har det ikke effekt.» Han forteller at man ikke bare må øve på selve innholdet i sangen og dialogen, men også kroppsholdning, stemmebruk, dynamikk, plassering på scenen, tempo i framførelsen og så videre, og dette får elevene veiledning på underveis. På slutten av øvelsene gir han en muntlig tilbakemelding på hva som har vært bra, hvordan gruppa har forbedret seg og hva som må gjøres videre i neste øvelse: «Tanken er at det skal oppmuntre og inspirere til å arbeide videre med prosjektet vi holder på med.»

Dette som begge lærerne trekker fram er eksempler på formativ vurdering, eller underveisvurdering, som skjer i løpet av undervisningen. Det kommer fram i lærernes bruk av muntlige tilbakemeldinger at de er ment for å oppmuntre elevene, og de viser da spesielt til positiv respons.

Lærer 1 tar i bruk elevsamtaler for å gi respons til eleven på innsats og utvikling i faget, og kommer gjerne med forslag til hva eleven kan gjøre for å utvikle seg videre. Dette er en situasjon der eleven vil få vurdering av innsats og utvikling, og de vil få vite hva som kan være vekstpunkter som man kan jobbe med framover.

Lærer 2 forteller at de eldste elevene av og til får skriftlige oppgaver. Oppgavene er som oftest i form av presentasjoner av artister og grupper som elevene selv velger. Presentasjonene lages etter bestemte kriterier og blir vurdert ut fra hvordan kriteriene er blitt oppfylt. Elevene gjør som oftest disse oppgavene på skolen, som da gir Lærer 2 mulighet til å gi individuelle tilbakemeldinger muntlig mens elevene jobber med presentasjonene sine. Elevene er kjent med kriteriene, og kriteriene brukes som mal for veiledning. Presentasjonen skal fremføres for

resten av gruppa, og blir vurdert muntlig til den enkelte av læreren: «Jeg passer på å jevnt over holde meg til det som kan fremheves av positive trekk ved presentasjonen.»

Lærer 1 forteller også at han ved opptredener opplever at vurderingen utvides til å omfatte tilbakemelding fra publikum. Han trekker fram at å oppleve positiv respons fra salen gir motivasjon for videre innsats. Dette reflekteres også i Lærer 1 sitt syn på vurdering:

Det er fort gjort å tenke smalt/snevert når det handler om hva vurdering i musikkfaget omfatter. Vurdering er så mye - langt mer enn karakterer eller bevisste tilbakemeldinger. I et sosialt samspill mellom mennesker skjer vurdering på mange ulike vis hele tida. Vurdering er ord som kan oppmuntre, inspirere, korrigere. Vurdering er også kroppsspråk/blikk/smil og holdninger.

Lærer 2 forteller at effekten av vurdering i musikkfaget ikke kan måles konkret slik som man kan i skriftlige fag, men at «effekten vil komme fram mer abstrakt i form av flinkere sangere, en bedre måte å presentere på eller et skuespill som går jevnt og godt.»

Elevvurdering og egenvurdering

Lærer 1 forteller at han tar i bruk vurdering fra elevens side og noe egenvurdering. I elevsamtaler tar han opp hvordan elevene opplever musikkfaget, og stiller spørsmål som «Hva liker du?» og «Hva vil du bli flinkere til?». Eleven får muligheten til å vurdere faget og være med på å bestemme sitt eget videre arbeid med faget.

Lærer 1 trekker fram at elevene kan jobbe med å vurdere seg selv og andre ut ifra vurderingskriterier som er kjent på forhånd. Han viser noen eksempler på hvordan vurderingskriteriene kan se ut: «Kriterier for komposisjon kan handle om oppbygning, instrumenter, virkemidler osv.» «Kriterier for samspill handler om å holde samme puls, spille riktige akkorder, variere dynamikk osv.»

I tillegg trekker Lærer 1 fram hvordan han og elevene jobber med å snakke om hvordan de opplever egen og andres musikk, og at de oppdras til å vurdere det de lytter til og musikken de møter rundt seg på en åpen, saklig, men også personlig måte. Dette kan også tenkes som vurdering.

Lærer 2 bruker ikke konkrete begrepene elevvurdering og egenvurdering, men det kommer frem i svarene hans at det er viktig at elevene sitter igjen med en positiv følelse etter et endt prosjekt. Det er viktig at alle bidrar med sitt og er på riktig plass:

For den enkelte elev vil det da kanskje ikke være så klart hva den enkeltes prestasjon har gjort for helhetsopplevelsen. Samtidig er det lettere å være glad og fornøyd etter et flott skuespill som har gått bra selv om den enkeltes rolle kanskje ikke har vært så stor. Da er det helheten som har løftet gruppa til et flott nivå.

Det kan tenkes at denne følelsen etter en opptreden er en lett form for egenvurdering, der eleven selv vil vurdere om han eller hun synes deres egen opptreden har gått bra, og om han eller hun er fornøyd med helheten.

Utfordringer

Lærer 1 trekker fram to ting som utfordrende. Det første er at elever er ulike. De har forskjellige evner, interesser, atferd, emosjoner, innstillinger osv. Det kan trekkes linjer fra dette til elevenes forutsetninger, og Hanken og Johansen (2013) har understreket viktigheten av å ha et grundig inntrykk av elevenes forutsetninger når en undervisning skal ta hensyn til at mange elever har ulike forutsetninger.

Det andre punktet som Lærer 1 ser på som utfordrende er når elevgrupper blir store slik at det blir krevende for læreren «f.eks. å gi instrumentopplæring på ulike instrumenter samtidig til klasseorkesteret.»

Lærer 2 opplever i likhet med Lærer 1 at det er krevende å undervise i et instrument om elevgruppa er stor: «Å skulle for eksempel undervise flere enn 8-10 i gitar samtidig er veldig krevende.» Når elevgruppen er stor, synes han det er enklest å undervise i sang. Han beskriver dette som «musikk som ikke er avhengig av antall.» Et kor kan være mange eller få. Lærer 2 spiller ofte piano når som gruppa øver inn sanger, og han forteller at han er avhengig av å ha med seg flere voksne som kan fokusere på å se gruppa og enkeltelever når han bruker en del av sin konsentrasjon til å akkompagnere.

Oppsummering

Ut ifra svarene som Lærer 1 har gitt på refleksjonsnotatet, kan det virke som at han prioriterer læringsprosessen framfor læringsprodukter som elevene skaper. Han tar i bruk muntlig formativ vurdering for å gi positiv respons til elevene mens de jobber med musikk, og det ser ut til at han gjør dette med mål for å øke elevenes motivasjon og stimulere deres musikalske utvikling. Lærer 2 benytter også muntlig formativ vurdering, som oftest i form av gruppetilbakemelding. Han synes det er viktig at tilbakemeldingene kommer så snart det er behov for det, og at man fokuserer på én tilbakemelding av gangen. Han ønsker å fokusere på det som elevene har gjort bra, men også vekstpunkter med formål å øke motivasjon for videre arbeid.

Lærer 1 bruker også elevsamtaler for å gi elevene mer individrettet vurdering. I tillegg gir samtalene elevene muligheten til å vurdere seg selv og faget, og sette mål for seg selv. Lærer 2 forteller ikke noe om elevsamtaler, men i sammenheng med forberedelser til en presentasjon har han muligheten til å gi elevene individuell vurdering underveis med utgangspunkt i vurderingskriterier som elevene er kjent med på forhånd.

Lærer 1 lar også elevene vurdere seg selv og medelever ut ifra på forhånd kjente vurderingskriterier. Lærer 2 nevner ikke konkret elevvurdering og egenvurdering, men han trekker fram at det er viktig at elevenes opplevelse etter et endt prosjekt er positiv.

Til slutt trekker Lærer 1 fram to punkter som han ser på som utfordrende med vurdering i musikkfaget. Disse er at elever er ulike og har ulike forutsetninger, og at det er vanskelig å gi alle elevene underveisvurdering når elevgruppen blir for stor. Lærer 2 opplever også at det er mer utfordrende å ha musikkundervisning for store elevgrupper.

Diskusjon/drøfting

Lærings- og utviklingsprosess, og læringsprodukt

Problemstillingen for denne oppgaven er «Hvordan arbeider to lærere på mellomtrinnet med vurdering i musikkfaget?» Man kan se at både Lærer 1 og Lærer 2 prioriterer lærings- og utviklingsprosessen over læringsproduktet i musikkfaget. Musikkfaget i barneskolen er preget av praktisk arbeid og samhandling, og derfor er det heller ikke så rart at prosessen blir sentral

fordi den vil utgjøre mesteparten av tiden man bruker på å arbeide med musikk. Man vil være i en prosess opp mot et produkt helt fram til man presenterer produktet. Hanken og Johansen (2013) skriver at det er i prosessen at viktige sider av elevenes kompetanse kommer frem, sider som man ikke får sett bare i et sluttprodukt. Ved å prioritere prosessen, vil man prioritere at elevene lærer seg måter å arbeide på, måter å innstudere nytt repertoar og å samarbeide med andre i et ensemble.

På den andre siden har man lærere som vil prioritere læringsproduktet som gir konkrete resultater som kan dokumenteres ved konserter, komposisjoner o.l. I forskrift til opplæringsloven (2009, §3-4) står det at det skal kun gis vurdering uten karakter til og med 7. årstrinn, og fra 8. årstrinn skal det i tillegg gis tallkarakter. Ifølge § 3-3 skal man ikke trekke inn forutsetningene til den enkelte elev i vurdering av fag, og bare i kroppsøving skal innsats telle mot vurderingen. Derfor kan man bare bruke elevenes læringsprodukt til å vurdere eleven, og ikke lærings- og utviklingsprosessen. Med slike føringer kan det være fordelaktig å prioritere læringsprodukt framfor lærings- og utviklingsprosess, slik at man har større kompetanse innen den måten å vurdere på.

Når det kommer til hvorvidt man skal prioritere lærings- og utviklingsprosess eller læringsprodukt, handler det sannsynligvis om en gyllen middelvei. Hanken og Johansen (2013) skriver at både prosess og produkt spiller en viktig rolle, og begge er nødvendige for å danne et fullstendig vurderingsgrunnlag. For å oppnå dette må musikk læreren beherske og bruke mange metoder for å skaffe et godt vurderingsgrunnlag. Konserter, komposisjoner osv. vil vise fram en side av elevenes kompetanse, mens systematisk observasjon, samtaler og elevloggbooker vil vise en annen side. Jeg har tidligere i teksten skrevet at både Lærer 1 og Lærer 2 tilsynelatende har prioritert prosess framfor produkt, men det er ikke slik at de utelukkende fokuserer på den ene siden. Dette kommer fram når Lærer 1 snakker om å gi tilbakemeldinger på komposisjoner og annet elevarbeid: «Du/dere har fulgt kriteriene til punkt og prikke!» Lærer 2 forteller også om at han vurderer presentasjoner muntlig mens resten av elevgruppa hører på. Dette kan ses på som en summativ vurdering av arbeidet.

[Utdanningsdirektoratets fire prinsipper for god vurderingspraksis](#)

Hvis man ser temaene og svarene til lærerne i sammenheng med hverandre, kan man sammenligne lærernes arbeid med vurdering i musikkfaget med Utdanningsdirektoratet

(2015) sine fire prinsipper for god undervisningsvurdering og se at de begge har alle prinsippene i sin vurderingspraksis. Det første prinsippet handler om at elevene skal forstå hva de skal lære og hva som er forventet av dem. Verken Lærer 1 eller Lærer 2 har skrevet noe spesifikt om hvordan de jobber med mål og målsetting, men de forteller at elevene jobber med vurdering ut ifra vurderingskriterier, noe som gir informasjon om hva som forventes av elevene.

Det andre prinsippet går ut på at elevene skal få tilbakemeldinger som forteller dem om hvor godt arbeidet eller prestasjonen er. Her har både Lærer 1 og Lærer 2 referert til flere måter å gi tilbakemelding i løpet av og etter undervisning, om det er fortløpende i prosessen, i en elevsamtale eller som en vurdering av et produkt eller en presentasjon.

Det tredje prinsippet handler om at elevene skal få råd om hvordan de kan forbedre seg. Lærer 1 går ikke så veldig i dybden om hvordan han jobber med dette, men han forteller at han i elevsamtaler gjerne kommer med forslag til hvordan elevene kan utvikle seg videre, i tillegg til at han spør dem hva de ønsker å forbedre seg i. Lærer 2 forteller at han velger å øve på deler av sanger og går videre først når delen sitter, og han gir elevene tilbakemeldinger underveis mens elevene jobber med en presentasjon eller opptreden.

Det fjerde og siste prinsippet tar for seg elevenes vurdering av eget læringsarbeid. Elevene til Lærer 1 blir gitt muligheten til å vurdere seg selv og faget i elevsamtaler, i tillegg til å jobbe med egenvurdering og hverandrevurdering der vurderingskriteriene er kjent på forhånd. I svarene til Lærer 2 kommer det fram at det er viktig at elevene sitter igjen med en positiv opplevelse etter et endt prosjekt.

Man kan også se at Lærer 1 har et åpent syn på vurdering, som ikke nødvendigvis baserer seg på strenge definisjoner. Det er ingenting som tyder på at han ikke har den faglige kunnskapen om vurdering, men han har også gått forbi dette og ser på vurdering som noe større. Han trekker frem publikums respons som en forlengelse av vurderingen, der flere enn læreren er med på å vurdere elevenes læringsprodukt. Dette vil ligne på en form for summativ vurdering. Han forteller også om at elevene lærer å vurdere musikken de lytter til selv, og annen musikk, på en åpen og saklig, men også personlig måte. Dette synet på vurdering er ikke noe som kommer frem i det Hanken og Johansen (2013), Sætre og Salvesen (2010) og Engh (2011) skriver om vurdering, og det er heller ikke noe man finner i forskrift til opplæringsloven (2009). Her er det kun pedagogen som trekkes frem som ansvarlig for vurderingen.

Elevvurdering og egenvurdering

Lærer 1 har også vist til at han bruker elevvurdering. Da er det slik at elevene får vurdere seg selv og sine medelever ut ifra vurderingskriterier som de er kjent med på forhånd, om det da er i komposisjon, samspill eller et annet tema. I slike samtaler med elever får man gitt enkeltelevne individuell vurdering, til forskjell fra den vurderingen som vanligvis skjer i et praksisfellesskap (Sætre & Salvesen, 2010). I forskrift til opplæringsloven (§ 3-12) ligger paragrafen om egenvurdering under underveisvurdering, og formålet er at eleven skal være bevisst egen læring. For å oppnå dette må eleven være bevisst både kompetansemål og vurderingskriterier, slik at han eller hun vet hva som skal læres og hvordan man skal oppnå det (Engh, 2011). Det læreren forteller om egenvurdering ut ifra vurderingskriterier samsvarer delvis med det Engh (2011) skriver, men han nevner ikke noe om kompetansemål.

Egenvurdering vil bidra til å gi elevene ansvar for egen læring, og det er viktig for elevens faglige utvikling at han eller hun får øvd seg på å vurdere seg selv. Det vil også hjelpe eleven med å arbeide på egen hånd fram til neste time, og det er viktig å kunne vurdere seg selv for å sikre videre utvikling etter endt opplæring (Hanken & Johansen, 2013). Hvis det er slik at man vil benytte elevvurdering kan det være hensiktsmessig at elevene får opplæring i hvordan man vurderer, slik at de vet hvordan en vurdering kan foregå og hvordan man kan uttrykke den, i tillegg til å ha kriterier å vurdere ut ifra (Hanken & Johansen, 2013).

Det virker som at det bare er positivt med elevvurdering, og det tror jeg også det er, men det er viktig at det gjøres med hensikt, slik at det ikke bare blir noe man gjør fordi man kan. Det må planlegges skikkelig, og elevene burde som nevnt få opplæring i hvordan man vurderer (Hanken & Johansen, 2013). De burde også få tydelige kriterier, så de vet hva man skal vurdere. Hvis de ikke er kjent med kompetansemålene og vurderingskriteriene, vet de ikke hva som skal læres eller hvordan det skal oppnås (Engh, 2011). Hvis ikke læreren gjør disse og flere viktige forberedelser, tror jeg at elevvurderingen kan miste sin hensikt.

Lærer 1 trekker frem ulikheter i elevgruppa som en utfordring når det kommer til vurdering. Elevene har ulike forutsetninger, ulike evner, atferd, interesser, innstilling osv. For å best kunne tilpasse opplæringen er det viktig å skaffe seg et grundig inntrykk av elevenes forutsetninger og hvordan de endrer seg etter hvert som elevene lærer og utvikler seg (Hanken & Johansen, 2013). Det er denne diagnostiserende vurderingen som vil legge et grunnlag for

videre opplæring og vurdering. Jeg kan godt forstå at ulikheter i forutsetninger innad i en elevgruppe vil føre til vanskeligheter når det kommer til vurdering. Med så mange forskjellige elever i en gruppe, vil det kreve mye å få med seg alle og gi alle kontinuerlig vurdering underveis, så da vil det være naturlig å gi generelle tilbakemeldinger til hele gruppa, framfor å gi individuell vurdering.

Lærer 1 og Lærer 2 er enige om en annen utfordring, nemlig at elevgruppen er stor, slik at det blir vanskelig for læreren å gi instrumentopplæring til alle instrumentalister i et klasseorkester. Lærer 2 forteller at det er svært utfordrende å drive med instrumentopplæring med flere enn 10 elever, og at det er uvurderlig å ha flere lærere som støtte når man jobber med større grupper.

Konklusjon

Oppgaven tar for seg hvordan to lærere arbeider med musikkfaget, og én ting som kommer tydelig fram er at lærerne har et stort fokus på å gi elevene gode, positive tilbakemeldinger som skaper motivasjon. Hanken og Johansen (2013) trekker fram at en musikk lærer kan bruke vurdering til å stimulere og veilede elevene til å utvikle seg personlig og musikalsk, og at god og jevnlig vurdering kan bidra til å øke elevenes motivasjon. Dette kan man se at lærerne ønsker å oppnå med sine tilbakemeldinger. De legger mer vekt på lærings- og utviklingsprosesser framfor læringsprodukter, og undervisningen deres virker ikke å være styrt av et resultatfokus. Lærer 1 tar han i bruk elevvurdering for å la elevene øve seg på å vurdere seg selv og andre ut ifra vurderingskriterier som de er kjent med fra før, mens Lærer 2 ikke sier noe konkret om dette. De er begge enige om at en faktor som kan være utfordrende er store elevgrupper, spesielt med tanke på instrumentopplæring.

Avslutning

Denne oppgaven åpner med en innledning som introduserer teksten. Deretter er det en teoridel som tar for seg sentrale og relevante begrep innen vurdering støttet av et utvalg litteratur og offisielle dokumenter. Metodedelen følger teorien, og der forklares det hvordan jeg har gått fram for å velge informanter og samle inn data, i tillegg til litt bakgrunnsinformasjon om informantene. Analysen forsøker å sammenligne svarene fra informantene i lys av teori. Drøftingen tar utgangspunkt i analysen og prøver å diskutere forskjellige sider av resultatene. Oppgaven avsluttes med en sammenfatning av teksten og en konklusjon.

Oppgavens problemstilling er som følger: «Hvordan arbeider to lærere på mellomtrinnet med vurdering i musikkfaget?» Jeg har forsøkt å forstå hvordan to lærere arbeider med vurdering i musikkfaget med utgangspunkt i refleksjonsnotater, og har ut ifra dette forsøkt å koble dette sammen med teori for å analysere svarene fra informanten. Til slutt har jeg sett på resultatene fra analysen og derfra forsøkt å drøfte flere sider av disse resultatene.

Det kunne vært interessant å lære hvordan enda flere lærere arbeider med vurdering i musikkfaget, fordi utgangspunktet for oppgaven hadde sitt utspring i min egen opplevelse av at vurdering i musikkfaget er utfordrende. Derfor tror jeg det ville være nyttig for min egen lærerpraksis å få flere innspill, og jeg tror det ville være interessant å se hvordan andre lærere jobber med vurdering i forhold til mine informanter.

Referanser

- Christoffersen, L., & Johannessen, A. (2012). *Forskningsmetode for lærerutdanningene*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Engh, R. (2011). *Vurdering for læring i skolen. På vei mot en bærekraftig vurderingskultur*. Kristiansand: Høyskoleforlaget AS.
- Hanken, I. M., & Johansen, G. (2013). *Musikkundervisningens didaktikk* (2. utg.). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Kunnskapsdepartementet. (2009). *Forskrift til opplæringslova*. Hentet fra <https://lovdata.no/forskrift/2006-06-23-724>
- Lyngsnes, K. & Rismark, M. (2015). *Didaktisk arbeid*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Postholm, M. B. (2010). *Kvalitativ metode: en innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Sætre, J. H., & Salvesen, G. (red.) (2010). *Allmenn musikkundervisning*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitative metoder* (5. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Utdanningsdirektoratet. (2015). *Fire prinsipper for god undervisvurdering*. Hentet fra <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/vurdering/om-vurdering/undervisvurdering/>
- Vinge, J. (2014) *Vurdering i musikkfag. En deskriptiv, analytisk studie av musikk læreres vurderingspraksis i ungdomsskolen*. (Doktoravhandling). Norges musikkhøgskole, Oslo.

